

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 1

is Dedicated in honor of

Lilian and Nathan Haber

Dedicated by Amy and Jimmy

תורה

TORAH

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הנפש משבת שעברה

ו על מימר תרין סהדין או
 תלתא סהדין יתקטל דחיב
 קטול לא יתקטל על מימר
 סהיד חד: ז ידא דסהדיא תהי
 בה בקדמיתא למקטלה וידא
 דכל עמא בבתרייתא ותפלי
 עבד דביש מבינד: ח ארי
 יתכסי מנד פתגמא לדינא בין
 דמא לדמא בין דינא לדינא
 ובין מכתש סגירו למכתש

ו על־פי | שְׁנַיִם עֵדִים או שְׁלֹשָׁה עֵדִים
 יוֹמַת הַמַּת לֹא יוֹמַת עַל־פִּי עַד אֶחָד: ז יד
 הָעֵדִים תְּהִי־בּוּ בְּרֵאשֶׁנָּה לְהַמִּיתוֹ וְיִד
 כָּל־הָעָם בְּאַחֲרָנָה וּבְעֵרַת הָרַע מִקַּרְבָּךְ: פ
 ח כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין־דָּם |
 לְדָם בֵּין־דִּין לְדִין וּבֵין נִגְעַ לְנִגְעַ דְּבָרֵי

(6) By the mouth of two witnesses, or three witnesses, will he be put to death; he must not be put to death by the mouth of one witness.(7) The hand of the witnesses will be first upon him, to put him to death, and afterwards the hand of all the people. So will you exterminate the evil from among you.(8) If there will be a matter that eludes you in judgment, between blood and blood, between plea and plea or between lesion and lesion, words of argument within your

רש"י

RASHI

(6) [By the mouth of] two witnesses, or three [witnesses, will he be put to death] — *But if testimony can be established through two witnesses, why then does Scripture specify "or three"? It does so, to draw a comparison between [testimony of] three to that of two; Just as two witnesses are considered one unit, so too, are three witnesses considered one unit, and they are not subject to the laws of "plotting witnesses"*

עדים, unless *all* of them are proven to be "plotting witnesses." (Makkot 5b) (8) If [there will be a matter] that eludes you [in judgment] — *The term of הפלאה always denotes detachment and separation; here then it means that the matter is detached and hidden from you. If [there will be a matter] that eludes you [in judgment,] between blood and blood — between impure blood of menstruation, and blood that may be pure. (Niddah 19a) Between plea and plea — between a judgment of innocent and a judgment of guilty. Between lesion and lesion — Between an impure lesion and a lesion that may be pure. Words of argument [within your gates] — whereby the sages of the city [the judges] differ in their opinion on the matter, one declaring it impure, the other pure; one ruling guilty,*

(ו) שְׁנַיִם עֵדִים או שְׁלֹשָׁה. אם מתקיימת עדות בשניים, למה פרט לך שלשה? להקיש שלשה לשניים. מה שניים עדות אחת, אף שלשה עדות אחת, ואין נעשין זוממין עד שזומו בלם: (ח) כי יפלא. כל "הפלאה" לשון הבדלה ופרישה שהדבר נבדל ומכוסה ממך: בין דם לדם. בין דם טמא לדם טהור: בין דין לדין. בין דין זכאי לדין חייב: ובין נגע לנגע. בין נגע טמא לנגע טהור: דברי ריבת. שיהיו חכמי העיר חולקים בדבר זה מטמא וזה

סגירו פתגמי פלגתא דינא
 בקרויך ותקום ותסק לאתרא
 די יתרעי יי אלהך בה:
 ט ותיתי לנת כהניא לואי ולנת
 דינא די יהי ביומיא האנון
 ותבע ויחווין לך ית פתגמא
 דדינא: י ותעבד על מימר
 פתגמא די יחווין לך מן אתרא
 ההוא די יתרעי יי ותטר
 למעבד ככל די ילפנד:

רִיבַת בְּשַׁעֲרֶיךָ וְקָמַת וְעָלִיתָ אֶל-הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר יִבְחַר יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: ט וּבֵאתָ
 אֶל-הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל-הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה
 בַּיָּמִים הָהֵם וְדַרְשֶׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר
 הַמִּשְׁפָּט: י וְעָשִׂיתָ עַל-פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר
 יִגִּידוּ לְךָ מִן-הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר
 יְדוּהָ וְשִׁמַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֶוךָ:

gates, then you will rise, and go up to the place which the Lord your God will choose. (9) And you will come to the Levite priests, and to the judge who will be in those days; and you will investigate, and they will tell you the words of judgment.(10) And you will do, according to the word which they will tell you, from that place which the Lord will choose; and you will keep to do according to all that they instruct you.

RASHI

the other innocent. Then you will rise, and go up [to the place which the Lord your God will choose] — This teaches us that the Temple [the seat of the Sanhedrin, the Supreme Court] was on a higher elevation than all other places. (Sifrei; Sanhedrin 87a)

(9) [And you will come to] the Levite

priests — i.e., the priests, who descend from the tribe of Levi. And to the judge who will be in those days — And even though this judge may not be [of the same stature] as previous judges, nevertheless, you must listen to him, for you only have the judge who lives in your days.

(Rosh Hashanah 25b).

PROPHETS Isaiah 51-52

כב כדנן אמר רבונך יי
 ואלהיך דעתיד למעבד
 פורענות דין עמיה הא
 קבילית מן ידיך ית כסא
 כג ואמסרינה ביד דהו מונן לך

נבִיאִים ישעיהו פרק נא-נב
 כב כה-אמר אדניך יהוה ואלהיך יריב עמו הנה
 לקחתי מידך את-כוס התרעלה את-קבעת כוס
 חמתי לא-תוסיפי לשותתה עוד: כג ושמתי ביד-
 דלוטא ית פילי כסא דחמתי לא תוסיפין למשתה עוד:

51. (22) So said your Master, the Lord, and your God Who shall judge [the case of] His people, “Behold, I took from you the cup of weakness; the dregs of the cup of My wrath — you shall no longer continue to drink it. (23) And I will

דְּהוּ אֶמְרִין לְנַפְשֶׁךָ אִמְאִיכִי
וְנַעֲדִי וְאִמְאִיכֶת בְּאַרְעָא
יִקְרִיד וְהוּוּי כְּשׁוּק לְעֵדוֹן:
א אֲתַגְלָא אֲתַגְלָא לְבָשִׁי
תּוֹקְפִיד צִיּוֹן לְבָשִׁי לְבוּשִׁי
תּוֹשְׁבַחְתִּיד יְרוּשָׁלַם קִרְתָּא
דְּקוּדְשָׁא אֲרִי לֹא יוֹסְפוֹן וְיַעֲדוֹן
בִּיד עוֹד עֲרָלִין וּמִסְאָבִין:
ב אֲתַנְפְּצִי מַעְפָּרָא קוּמִי תְּבִי
עַל כּוֹרְסִי יִקְרָא יְרוּשָׁלַם
אֲתַפְּסִקוּ חֲנִקִי צוּרִיכוֹן שְׁבִיא כְּנִשְׁתָּא דְּצִיּוֹן: ג אֲרִי כְּדָנָן אֲמַר יְיָ מִגֵּן

מוֹגִיךְ אֲשֶׁר-אָמְרוּ לְנַפְשֶׁךָ שְׁחִי וְנַעֲבֶרְהָ וְתַשְׁמִי
כְּאֶרֶץ גֹּדֶר וְכַחוּץ לְעֹבְרִים: נב א עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי
עוֹד צִיּוֹן לְבָשִׁי וּ בְגַדֵי תַפְאֲרֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם עִיר
הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יִבְאֶבֶךָ עוֹד עֲרַל וְטָמֵא:
ב הַתְּנַעֲרִי מֵעַפָּר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם הַתְּפַתְחוּ
(קרי התפתחי) מוֹסְרֵי צוּאֲרֹךְ שְׁבִיָּה בַת-צִיּוֹן: ג כִּי-כֹה
אָמַר יְהוָה חֲנָם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְּכֶסֶף תִּגְאָלוּ:

place it into the hand of those who cause you to wander, who said to your soul, 'Bend down and let us cross,' and you made your body like the earth and like the street for those who cross." 52. (1) Awaken, awaken, put on your strength, O Zion; put on the garments of your beauty, Jerusalem the Holy City, for no longer shall the uncircumcised or the unclean continue to enter you. (2) Shake yourselves from the dust, arise, sit down, O Jerusalem; free yourself of the bands of your neck, O captive daughter of Zion. (3) For so said the Lord, "You were sold for nought, and you shall not be redeemed for money."

RASHI

רש"י

51. (23) **Those who cause you to wander** — *Those who cause you to wander and to move. Bend down* — *to the ground. And let us cross* — *on your back. 52. (2) Arise* — *from the ground. Sit down* — *on the throne. Free yourself* — *Untie yourself. (3) You were sold for nought* — *"Nought" [means] the Evil Inclination. And you shall not be redeemed for money* — *only with repentance.*

(כג) מוֹגִיךָ. מְנִיעֶיךָ וּמְטַלְטְלֶיךָ: שְׁחִי. הֵטִי לְאֶרֶץ: וְנַעֲבֶרְהָ. עַל גְּבִיעֶךָ: (ב) קוּמִי. מִן הָאֶרֶץ: שְׁבִי. עַל הַכֶּסֶף: הַתְּפַתְחִי: הַתֵּר עֲצֻמְךָ: (ג) חֲנָם נִמְכַּרְתֶּם. חֲנָם הוּא יֵצֵר הָרַע: וְלֹא בְּכֶסֶף תִּגְאָלוּ. אֶלֶּא בַתְּשׁוּבָה:

Writings Psalms 75-76

כתובים תהלים פרק עה-עו

י וְאֲנִי אֲגִיד לְעֹלָם נְסִיאַ
אֲשַׁבַּח לְאֱלֹהֵי דְיַעֲקֹב: יא
וְכָל תְּקוּף רוּם רְשִׁיעִיא

י וְאֲנִי אֲגִיד לְעֹלָם אֲזַמְרָה לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: יא וְכָל-
קַרְנֵי רְשָׁעִים אֲגַדֵּעַ תְּרוֹמְמָנָה קַרְנוֹת צְדִיק:

75. (10) But as for me, I will declare forever, I will sing praises to the God of Yaakov. (11) And the horns [pride] of the wicked I will cut off; but the horns of

RASHI

רש"י

75. (10) **But as for me, I will declare forever** — *His retribution and His might. (11) I will cut off, and then* — **the horns of the righteous shall be lifted up.**

(י) וְאֲנִי אֲגִיד לְעֹלָם. אֵת נִקְמָתוֹ וּגְבוּרָתוֹ: (יא) אֲגַדֵּעַ. אֲכַרְיֵת. וְאֵז תְּרוֹמְמָנָה קַרְנוֹת צְדִיק:

עו א לַמְנַצֵּחַ בְּנִגִּינַת מִזְמוֹר לְאַסָּף שִׁיר: ב נֹדַע
 בִּיהוּדָה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁמוֹ: ג וַיְהִי בְשָׁלֹם
 סוּכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן:
 בְּבַיִת יִשְׂרָאֵל רַב שְׁמִיה: ג וְהוּא בִירוּשָׁלַם בֵּית מִקְדָּשִׁיה וּמְדוּר בֵּית שְׁכִינַת קוֹדֶשֶׁה בְּצִיּוֹן:
 אִמְאִיד אֶתְלִשְׁנוֹן מִתּוֹק־פִּיהוֹן
 תְּרוֹמִם תִּקְוֶה רֹמְהוֹן דְּצַדִּיקָא:
 עו א לְשִׁבְחָא בְּתוֹשְׁבַתְא
 תוֹשְׁבַחָא עַל יְדָא דְאַסָּף שִׁירָא:
 ב אֶתְיַדַע בְּבַיִת יְהוּדָה אֱלֹהָא

the righteous shall be lifted up. **76.** (1) For the leader, with string-music. A psalm of Asaf, a song. (2) In Judah is God known; His name is great in Israel. (3) In [Jeru]Salem His tabernacle is set, and His dwelling place in Zion.

RASHI

רש"י

76. (3) In [Jeru]Salem — i.e., in Jerusalem. שְׁעִשְׂוהוּ. וּמְעוֹנָתוֹ. (ג) וַיְהִי בְשָׁלֹם. בִירוּשָׁלַם. סוּכּוֹ. שְׁעִשְׂוהוּ. וּמְעוֹנָתוֹ.
 His tabernacle — His delight. And His הַשְׂרָאָת שְׁכִינָתוֹ:
 dwelling place — the resting of His Presence.

Mishnah Sotah, chapter 6

משנה סוטה פרק 6

(1) If a person was jealous [i.e., raised a formal accusation] against his wife and she was secluded [with a presumed paramour], even if he [the husband] heard of this from a flying bird, [i.e., vague rumor, and he does not allow her to drink] she goes forth [i.e., is divorced] and he must give her [the amount of] the *ketubah*; the opinion of Rabbi Eliezer. Rabbi Yehoshua says, [She is not forbidden to her husband] until the women who spin by moonlight discuss her [i.e., her behaviour had given rise to public speculation]. (2) If a single witness said, "I saw that she defiled herself", she would not drink [the water, for one witness is sufficient to remove doubt in regard to drinking the water and the water was only used when her guilt was in question]. And this is not all; even a slave, [and] even a maidservant, are believed to negate her right to her *ketubah* [i.e., marriage settlement].

רבנו עובדיה מברטנורא

א מי שקינא לאשתו ונסתרה אפילו שמע מעוף הפורח. שנסתרה: יוציא ויתן כתובה. ר' אליעזר לטעמיה דאמר בפ"ק סתירה לא בעיא עדות ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמנים דהיינו נמי כעוף הפורח, דאתקש סתירה לטומאה דכולהו מהימני בה, הלכך נאסרה עליו. ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובה: רבי יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה. נשים הטוות לאור הלבנה. רבי יהושע לטעמיה דאמר משקה על פי שנים. מיהו משישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה בפריצותה מכוּעַר הדבר ותצא, דהא אפילו מיא תו לא בדקי לה כדתניא בפ"ק, וטהורה היא, ולא שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה. והלכה כרבי יהושע: ב אני ראיתיה שנטמאת. באותה סתירה, שהיא ע"פ עדים לר' יהושע, או ע"פ עוף הפורח לר' אליעזר: לא היתה שותה. דעד אחד נאמן בה אף להפסידה

Her mother-in-law, the daughter of her mother-in-law, her fellow wife, the wife of her husband's brother, and her husband's daughter—they [all] are believed; not to negate her right to her *ketubah*, but rather so she will not drink [the water]. (3) It might logically be learned [as a *kal ve-chomer*]: If the first testimony [that she secluded herself with another man], which does not prohibit her [to her husband] forever [for the water may prove her innocent], is not established by less than two [witnesses], is it not the law that the last testimony [about her defilement], which does prohibit her [to her husband] forever, is not established by less than two [witnesses]?

Scripture, however, states; “and there be no witness against her” (Numbers 5:13), [that she is defiled, and then she is given to drink] teaching, [but] whatever witness there is against her [cancels her status as a *sotah*, and the need for her to drink, since this witness is trustworthy]. We now can learn from this, applying a *kal ve-chomer*, about the first testimony: If the last testimony, which does prohibit her [to her husband] forever, is established by a single witness, then should it not be the law also that the first testimony, which may not prohibit her [to her husband] forever, be established by a single witness as well? Scripture, however, states; “because he has found some unseemly matter [*davar*] in her,” (Deuteronomy 24:1) and elsewhere it says, “at the mouth of two witnesses ... the matter [*davar*] will be established,” (Deuteronomy 19:15) [and the use of the word *davar* in both verses teaches;] just as there [in Deuteronomy 19:15, it is established] at the mouth of two witnesses, here as well it is, [i.e., the finding of the “unseemly matter,” is established] at the mouth of two witnesses. (4) If one witness says, “You were defiled,” and [another] witness [at the same time] testifies, “You were not defiled” [at the time of

בנו עובדיה מברטנורא

כתובתה שרגלים לדבר: אף לפסלה מכתובתה. שלא תשתה ולא תטול כתובתה: יבמתה. אשת אחי בעלה: ובת בעלה. מאשה אחרת: הרי אלו נאמנות. לעדות זו, אעפ"ש הן פסולות לכל שאר עדות שהוא לרעתה, לפי שהתורה האמינה כל עדות שיש בה. ומיהו לא לפסלה מכתובתה, הואיל ושונאות אותה, אלא שלא תשתה: ג שהיה בדיון. שלא יהא נאמן בה עד אחד, אם לא מגזירת הכתוב: עדות הראשונה: סתירה שאין אוסרתה איסור עולם. אלא עד שתשתה: אינה מתקיימת בפחות משנים. כדבעינן למימר מגזירה שוה, ור' יהושע היא: עדות האחרונה. טומאה: כל עדות שיש בה. נאמן בה דכתיב ועד אין בה, וכל עד האמור בתורה סתם אינו אלא שנים, מדאיצטריך קרא לומר (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש, שמע מינה דעד שנים במשמע, עד שיפרוט לך הכתוב אחד. והכי קאמר קרא תרי לית בה אלא אחד, וקאמר והיא לא נתפסה לאוסרה, אלמא עד אחד מהימן: ד עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת. אוקי חד להדי חד, והרי היא בספיקה ושותה. ודוקא כי אתו בהדי הדדי, אבל בזה אחר זה, כשאמר הראשון נטמאת, הוי מהימן כבתרי. והשני האומר לא נטמאת הוי ליה חד, ואין דבריו של אחד במקום שנים: ושנים אומרים לא נטמאת. כלומר לא נטמאת בפניך, שכשבאת ומצאת שנותרו יחד גם אנו היינו עמך ובפנינו לא נטמאת, הרי

seclusion]; or a woman says, “You were defiled,” and [another] woman says, “You were not defiled”— she would drink [the water, on account of the seclusion itself which arouses suspicion]. If one says, “You were defiled,” and [another] two say, “she was not defiled”— she would drink [the water, on account of the suspicion]. If two say, “You were defiled,” and one says, “You were not defiled”— she would not drink [the water].

רבנו עובדיה מברטנורא

נסתלק העד ובטלו דבריו מפני השנים, והרי היא בספיקה אם נטמאת קודם שבאו אלו ומצאום, ולפיכך שותה. ואשמועינן תנא בהני תרי בבי דמתניתין דבפסולי עדות הלך אחר רוב דעות בין לקולא בין לחומרא כלומר בין להשקותה בין שלא להשקותה:

Gemara Sotah 39a

גמרא סוטה דף לט

Rava son of Rav Huna said: When the Torahscroll is unrolled it is forbidden to converse even about matters concerning the law; as it is said: “And when he opened, all the people stood up,” (Nehemiah 8:5) and standing signifies nothing else besides silence, as it is said, “And I wait because they speak not, because they stand still and answer no more.” (Job 32:16) Rabbi Zeira said in the name of Rav Chisda: [It may be derived] from this passage, “And the ears of all the people were attentive unto the book of the law” (Nehemiah 8:3). His disciples asked Rabbi Elazar ben Shamua, How have you prolonged your life? He replied, never have I made use of a Synagogue as a shortcut, nor have I stepped over the head of the holy people [i.e., made his way to his seat, by passing through the students who sat on the floor], nor lifted up my hands [as a *kohen*] without first uttering a benediction. What benediction did he utter?— Rabbi Zeira said in the name of Rabbi Chisda: “[Blessed are You, O Lord our God, King of the Universe] Who has commanded us with the sanctity of Aharon and has commanded us to bless Your people Israel in love.” When he [the priest] moves his feet [to ascend the platform] what does he say?— May it be pleasing before You, O Lord our God, that this benediction, with which You have commanded us to bless Your people Israel may be free of stumbling and iniquity. When he turns his face from the congregation [to the Ark, after pronouncing the benediction,] what does he say?— Rabbi Chisda led Rav Ukva forward, and the

נטמאת, אשה אומרת נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת, היתה שותה. אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת, היתה שותה. שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת, לא היתה שותה:

אמר רבא בר רב הונא: כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפלו בדבר הלכה, שנאמר (נחמיה ח) וכפתחו עמדו כל העם. ואין עמידה אלא שתיקה, שנאמר (איוב לב) והוחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד. רבי זירא אמר רב חסדא מהכא (נחמיה ח) ואזני כל העם אל ספר תורה. שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא עשיתי בית הכנסת קפנדריא ולא פסעתי על ראשי עם קדש ולא נשאתי כפי בלא ברכה. מאי מברך אמר רבי זירא, אמר רב חסדא אשר קדשנו בקדשותו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה. כי עקר כרעה מאי אמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל לא יהא בה מכשול ועון. וכי מהדר אפיה מצבורא מאי אמר אדבריה רב חסדא לרב עוקבא

latter explained [what he says is], “Lord of the Universe, we have performed that which You have decreed upon us; fulfill for us, what You have promised us,” viz., “Look down from Your holy habitation, from heaven ....” (Deuteronomy 26:15) Rav Chisda said: The *kohanim* are not permitted to bend their finger joints [their fingers having been outstretched during the benediction,] until they turn their faces from the congregation. Rabbi Zeira said in the name of Rav Chisda: The Reader is not permitted to exclaim *kohanim!* until the response of amen, [to the preceding benediction] had been completed by the congregation; and the *kohanim* are not permitted to begin the benediction, until the announcement [of *kohanim*], had been completed by the Reader; and the congregation is not permitted to respond amen, until the benediction has been completed by the *kohanim*; and the *kohanim* are not permitted to begin another section of the benediction until the response of amen has been completed by the congregation [to the preceding section]. Rabbi Zeira also said in the name of Rav Chisda: The *kohanim* are not permitted to turn their faces from the congregation, until the Reader begins the paragraph “Grant peace” nor are they permitted to move their feet and descend, until the Reader has finished “Grant peace.” Rabbi Zeira also said in the name of Rabbi Chisda: The congregation is not permitted to respond amen, until the benediction had been completed by the Reader; and the Reader is not permitted to read in the Torah, until the response of amen [to the preliminary benediction] had been completed by the congregation; Rabbi Tanchum said in the name of Rabbi Yehoshua ben Levi: He who is to read the portion of the prophets [i.e., the *haftarah*] must first read [a passage] in the Torah [i.e., *maftir*].

וזהר מצורע דף נ"ח ע"א

אמר רבי אלעזר כתיב (ויקרא טו) והזרתם את בני ישראל משובאמתם ונומר. בטמאם את משכני אשר בתוכם. והזרתם בהאי זר דאיהו זר מכלהו ולא אתחבר במה דליתיה דיליה. ותא חזי בשעתא דמסתאבין בני נשא לתתא מסאבין לון בכלא ותא אתמר (אבל) בשעתא דרוח מסאבא אתער חשבתון זר אלא רוח מסאבא דלתתא אתער רוח מסאבא אתרא ואתיהיב ליה רשותא לנתתא לעלמא מאי רשותא דקדשה דהוה נחית ומחי ביה לא אשתבח ואסתלק וכדין אתגליא דינא לקבלהון דתיבין ואוסף דינא על דיניה וכדין תרין רוחין משתבחין בעלמא חד רוחא דדינא וחד רוחא דמסאבא. אמר רבי אלעזר אצטריבנא הקא למימר מלה דאוליפנא מאבא. תא חזי הקא ילפינן מנגע דביתא דכד רוחא מסאבא שריא בביתא וקדשא בריך הוא בעי לדבא ליה שדר נגע צרעת בבית לקמרינא דא בדא וההוא נגע לא אעדי מביתא ואף על גב דרוח מסאבא אסתלק מההוא ביתא

וְדַרְשׁ. רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲשִׂינוּ מַה שֶׁצִּוֵּרְתָּ עֲלֵינוּ, אַף אַתָּה עֲשֵׂה עִמָּנוּ מַה שֶׁהַבְּטַחְתָּנוּ. (דברים כד) הַשְּׁקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבְרַךְ וְגו'. אָמַר רַב חֲסִידָא: אֵין הַכֹּהֲנִים רִשְׁאִין לְכַף קִשְׁרֵי אֲצַבְעוֹתֵיהֶן עַד שִׁיחֲזוּרֵי פְּנֵיהֶם מִן הַצְּבוּר. אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב חֲסִידָא: אֵין הַקּוֹרָא רִשְׁאִי לְקָרוֹת הַכֹּהֲנִים עַד שִׁיכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר וְאֵין הַכֹּהֲנִים רִשְׁאִין לְהִתְחִיל בְּבִרְכָה עַד שִׁיכְלָה דְבוּר מִפִּי הַקּוֹרָא וְאֵין הַצְּבוּר רִשְׁאִין לְעֲנוֹת אָמֵן עַד שֶׁתְּכַלֶּה בְּרִכָּה מִפִּי הַכֹּהֲנִים וְאֵין הַכֹּהֲנִים רִשְׁאִין לְהִתְחִיל בְּבִרְכָה אַחֲרֵת עַד שִׁיכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר. וְאָמַר רַבִּי זִירָא, אָמַר רַב חֲסִידָא: אֵין הַכֹּהֲנִים רִשְׁאִין לְהִחְזִיר פְּנֵיהֶם מִן הַצְּבוּר עַד שִׁיִּתְחִיל שְׁלִיחַ צְבוּר בְּשֵׁים שְׁלוֹם וְאֵינֵן רִשְׁאִין לְעַקֵּר רִגְלֵיהֶם וְלִילֵךְ עַד שִׁיִּגְמַר שְׁלִיחַ צְבוּר שֵׁים שְׁלוֹם. וְאָמַר רַב זִירָא, אָמַר רַב חֲסִידָא: אֵין הַצְּבוּר רִשְׁאִין לְעֲנוֹת אָמֵן עַד שֶׁתְּכַלֶּה בְּרִכָּה מִפִּי הַקּוֹרָא וְאֵין הַקּוֹרָא רִשְׁאִי לְקָרוֹת בַּתּוֹרָה עַד שִׁיכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר. אָמַר רַבִּי תַנְחֻם, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל׳: הַמַּפְטִיר בְּנִבְיָא צְרִיךְ שִׁיִּקְרָא בַּתּוֹרָה תַּחֲלָה:

עד דִּינְתָצוּן בֵּיתָא אֲבָנִין וְאֶעִין וְכֹלָא כְּדִין אֲתֵדְכִי אֲתֵרָא כְּהַאי גִּוְנָא מֵאֵן דְּאִסְתָּאב וְאֲתֵרָא רֹחַ מְסֻאָבָא וְשֹׂאֲרֵי עֲלוּי כִּד כְּעֵי קִדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לְדִכְבָּהּ עֲלֵמָא אֲתֵרָא רֹחַ דִּינָא תְּקִיפָא וְאִשְׁתַּכַּח בְּעֲלָמָא וְשֹׂרְיָא עַל תְּהוּא רֹחַ מְסֻאָבָא וּמְקַטְרָנִי דָּא בְּדָא עַד דִּי תֵּעֵבֵר מֵעֲלָמָא וְתֵהוּא רֹחַא דִּינָא תְּקִיפָא לָא אִסְתַּלַּק מֵאֲתֵרֵיהּ עַד דִּינְתָזִן אֲתֵר שִׁיפִין וְגִרְמִין וְכֹלָא. כְּדִין אֲתֵדְכִי עֲלָמָא וְאֲתֵעֲבְרוּ מִנִּיהּ רֹחִין מְסֻאָבִין וְעֲלָמָא אִשְׁתַּכַּח בְּכִי וְעַל דָּא תִּנְיִן אֲתָא לְאִסְתָּאבָא מְסֻאָבִין לִיָּה וְדָאֵי וְוִי לִיָּה לְכַר נִשׁ כִּד שֹׂאֲרֵי עֲלִיָּה רֹחַ מְסֻאָבָא וְאִשְׁתַּכַּח בֵּיהּ בְּעֲלָמָא דְּדָאֵי לְנִדְעָ דְּקִדְשָׁא בְּרִידָא הוּא כְּעֵי לְכַעֲרָא לִיָּה מִן עֲלָמָא. זְכָאִין אֲנִין צִדִּיקָא דְּבִלְהוּ קִדִּישִׁין וְאִשְׁתַּכַּחוּ בְּקִדְשָׁה קָמִי מְלָבָא קִדִּישָׁא וְשֹׂרְיָא עֲלִיָּהוּ רֹחַ קִדִּישָׁא כְּהַאי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְּאֲתֵי:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer Chasidim, Chapter 185

ספר חסידים סימן קפה

A person should never be ungrateful for such a person is punished quickly. We see that Naval was ungrateful to David and his servants, who watched over his sheep and were like a wall around them, as it says, “They were a wall around us, both by night and by day,” (I Samuel 25:16) and he died ten days later (verse 38). Yet Shim’i, who did something worse to him, did not die. Because Shim’i, was close to Shaul and was not ungrateful, while David and his men were close to Naval, doing good for him, and yet he was ungrateful. Therefore, punishment was brought upon him quickly. And it is written, “If one returns evil for good, evil will not depart from his house.” (Proverbs 17:13) Why will evil not depart from his house? [This is an example of] measure for measure. If the members of his own household are the enemies of the master of the house, as is written, “for a man’s enemies are the members of his household” (Micah 7:6) [i.e.,] the one who did kindness for them and brought them into his house, is repayed with evil. [Then] לא תמיש — “[Evil] will not depart,” [although it is read as *lo tamush*] it is written as *lo tamish* [with the letter *yud*], as though it were speaking about Naval, who died after ten [the numerical value of the letter *yud*] days. And regarding ungrateful people Yirmiyahu requested of God, that He not be long in patience, i.e., toward those people for whose good Yirmiyahu had prayed, and they had recompensed him with evil instead of good. And if you will ask, how could he seek revenge? It was because there was

לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה אָדָם כְּפֹי טוֹבָה כִּי מִמְהָרִים לְפָרַע מִמֶּנּוּ. שְׁהָרִי נָבַל הָיָה כְּפֹי טוֹבָה לְדוֹד וְעַבְדָּיו שְׁשׁוּמְרִים צֹאנֹו וְחוּמָה הָיוּ עֲלֵיהֶם וְשִׁנְאָמֵר (ש"א כה) חוּמָה הָיוּ עֲלֵינוּ גַם לִילָה גַם יוֹמָם וְכוּ' מֵת לַעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים. וְשִׁמְעֵי שְׁהָיָה עוֹשֶׂה לוֹ רָעָה גְדוֹלָה מִזֹּו לֹא מֵת אֶלָּא שִׁמְעֵי בְּעֵבֹר שְׁהָיָה קְרוֹב לְשֹׂאוֹל לֹא הָיָה כְּפֹי טוֹבָה, אָבַל דוֹד וְאֲנָשָׁיו הָיוּ קְרוֹבִים לְנָבַל וְעָשׂוּ לוֹ טוֹבָה וְהָיָה כְּפֹי טוֹבָה, לְפִיכָךְ מָהָרוּ לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ וּבְכַתִּיב (מְשִׁלִּי ז) מִשִּׁיב רָעָה תַחַת טוֹבָה לֹא תִמּוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ. וְלָמָּה לֹא תִמּוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ? מָדָה כְּנָגַד מָדָה אִם אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ אוֹיְבֵי אִישׁ בְּעַל הַבַּיִת בְּכַתִּיב (מִיכָה ז) כִּי אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ אוֹתוֹ שֶׁגָּמַל לָהֶם טוֹבָה וְהַכְּנִיסָם לְבֵיתוֹ יִשְׁלְמוּ לוֹ רָעָה. לֹא תִמּוּשׁ כְּתוּב בִּיּוֹד כְּאֵלוֹ אָמַר עַל נָבַל שְׁמֵת לִיּוֹד יָמִים. וְיִרְמִיָּהוּ בְּקִשׁ עַל כְּפֹי טוֹבָה אֵלוֹ שְׁלֹא לְהֶאֱרִיךְ אַפִּים לְאוֹתָן שֶׁהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם טוֹבָה. וְהֵם מְשִׁיבִים לוֹ רָעָה תַחַת טוֹבָה. וְאִם תֹּאמַר

no justice in the land [at that time and Yirmiyahu prayed only as a preventive measure,] since they had sought schemes to catch him without his knowledge. As it says, “perhaps he will be enticed and we will prevail against him.” (Jeremiah 20:10) So we see that he could not guard himself against them, and they would chase him out of his inheritance and take his sustenance [if God did not avenge his cause].

לְמָה בִקֵּשׁ נִקְמָה כִּי לִית דִּינָא בְּאַרְעָא כִּי הָיוּ חִפְצִים בְּעֵלְיָהּ בְּלֹא יְדִיעַתוֹ לְתַפְשׂוּ שְׂנֵאמַר (ירמיה ב) אוֹלֵי יְפוּתָהּ וְנוֹכְלָהּ לוֹ הָרִי לֹא יוֹכֵל לְהַשְׁמֵר מֵהֶם וּמִגְרָשִׁים אוֹתוֹ מִנְחָלָתוֹ וּמְזוֹנוֹתָיו יִקְחוּ.

הלכה

Practical Law:**Rambam, Laws of Blessings, Chapter 3**

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג

(1) One who eats bread must precede it with the blessing, “Blessed are You, Lord our God, King of the universe, Who brings forth bread from the earth” (המוציא) and afterward, the four blessings [of Grace after meals]. If one eats grain that was boiled as it is [i.e., whole], he says beforehand the blessing “Who creates the fruit of the earth” (בורא פרי האדמה) and afterwards “Who creates many living things” (בורא נפשות רבות). If one eats flour, he precedes it with the blessing “by Whose word all things came into being” (שהכל) and afterwards “Who creates many living things.”

א הָאוֹכֵל פֶּת חֵיב לְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ: בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ, וְלֹאֲחֵרֶיהָ אַרְבַּע בְּרֻכּוֹת. אֲכֹל דָּגָן שְׁלוֹק כְּמוֹ שֶׁהוּא מִבְּרֵךְ לְפָנָיו בּוֹרֵא פְרִי הָאֲדָמָה וְלֹאֲחֵרָיו בּוֹרֵא נַפְשׁוֹת רְבוֹת. אֲכֹל קֶמַח, מִבְּרֵךְ לְפָנָיו שֶׁהִכֵּל וְלֹאֲחֵרָיו בּוֹרֵא נַפְשׁוֹת רְבוֹת: ג קֶמַח שֶׁל אֶחָד מִחֲמִשָּׁת הַמִּינִין שֶׁשָּׁלְקוּהוּ וְעָרְבוּ בְּמִים אוֹ בְּשֶׂאֵר מִשְׁקִים אִם הָיָה עֵבֶה כְּדִי שִׁיְהִיָּה רְאוּי לְאֲכִילָה וְלִלְעֶסוֹ מִבְּרֵךְ עָלָיו בְּתַחֲלָה בּוֹרֵא מִיְנֵי מְזוֹנוֹת וּלְבִסוּף עַל הַמַּחְיָה וְעַל הַכִּלְפָּלָה וְאִם הָיָה רַךְ כְּדִי שִׁיְהִיָּה רְאוּי לְשִׁתְיָהּ מִבְּרֵךְ עָלָיו בְּתַחֲלָה שֶׁהִכֵּל וּלְבִסוּף בּוֹרֵא נַפְשׁוֹת רְבוֹת:

(2) If flour made from one of the five species is boiled and mixed with water or some other liquid: If [the mixture] is thick enough to be suitable for eating and chewing, one recites the blessing “Who creates [many] kinds of food” (בורא מיני מזונות) prior to eating it and afterwards “for the sustenance and for the nourishment” (על המחיה). But if [the mixture] is soft enough to be suitable for drinking, he precedes it with the blessing “by Whose word all things came into being” and afterwards “Who creates many living things.”

SHOFTIM FOR WEDNESDAY

שופטים ליום רביעי

TORAH

תורה

יבין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי וו דשם ב"ן לקנות בו הארת נפש משבת הבאה

יֵא עַל מִימַר אוֹרִיתָא דִּי יִלְפִנָּה וְעַל דִּינָא דִּי יִימְרוּן לָךְ תַּעֲבֹד לָא תַסְטִי מִן פִּתְגָמָא דִּי יַחֲוּן

יֵא עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ וְעַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לָא תִסּוֹר מִן־

(11) You will do according to the law which they will instruct you, and according to the judgment which they will say to you do not divert right or left,